

Gordana KOVAČIĆ,
Lorand KLEMENČIĆ

URBANA OPREMA I JAVNA PLASTIKA KOPRIVNICE

Devastacija kulturno-povijesnih spomenika unutar urbanih sredina dobro je znana i kritizirana negativnost koja je usporokos brojnim osudama još uvijek često prisutan problem. Pri tom ne mislimo na današnja ratna razaranja već na dugogodišnja, konstantna oštećenja, uklanjanja i zanemarivanja brojnih urbanih elemenata, nosilaca vizualnog i kulturnog identiteta određene sredine.

U Koprivnici je vrijednim arhitektonskim ostvarenjima i gradskim prostorima uglavnom pružena određena zaštita, no urbanoj opremi manjeg formata kao što su bunari, tende, cimeri, ograde, portali, oglasni stupovi i svjetiljke, koji su nosioci velikih ambijentalnih vrijednosti, nije dana zaslužena pažnja. Većim dijelom je uklonjena, a ono što je ostalo zaboravljeno je i prepušteno propadanju. Takav nemar i ignorantski odnos zbunjuje s obzirom da urbana oprema Koprivnice, nastala krajem 19. st. i u prva 4 desetljeća 20. st., ugodno iznenađuje brojnošću, raznovrsnošću i osmišljenošću oblika. Upravo ti detalji upotpunjavali su prostore, definirajući s arhitekturom skladne urbane cjeline, dajući pritom malom provincijskom gradiću osebujan šarm te ugođaj lokalnog i humanog. Nakon 40-ih pa sve do danas, dolazi do strukturno-gabaritne i panoramsko-vedutne devastacije cjeline. "Tako je nastao zamorni univerzalizam suvremenih ambijenata, što ignorira regije, granice i kontinente, ignorira ličnosti i ambicije urbane zajednice, ignorira povijesno iskustvo, umjetnički doživljaj, klimu i topografiju, ignorira društveni razvoj - ignorira čovjeka pod firmom čovječanstva¹." "Skladni gabariti naših ljudskih aglomeracija prošlosti najbolji su dokaz da je tu nekada obitavao čovjek, što se ne bi moglo tvrditi za naše dehumanizirane ambijente²."

RONDELE

Početak stoljeća Koprivnica je imala 5 zelenih, rondelnih oblika - trokutnih površina u središtu križanja, s pažljivo njegovanim biljnim nasadama. Rondele još postoje, ali bez glavne dekoracije, bez raskošnih vrtova koji su ih obilježavali specifičnim vijuganjem sadnica.

OGRADE I PORTALI

Dva zidana, barokna portala ispred dvorišta privatnih kuća u Esterovoj ulici i na Trgu

Leandera Brozovića odavno su srušena. Betonska ograda s metalnim šipkama ispred gradske bolnice sačuvana je u izvornom obliku iz 1926. god. (autor Viktor Reš), ali se ne održava redovito, pa je nagrizena korozijom. U lošem je stanju i žičana ograda uokolo parka. Pojedini dijelovi nedostaju, a pojedini su izvijeni i slomljeni. Isti tip ograde štitio je i vrtove rondela, ali uklanjanjem vrtova maknute su i ograde. Izuzetno vrijedan i atraktivan primjer kovane ograde, koji je uz to dobro sačuvan i održavan i danas možemo vidjeti u Nemčićevoj ulici br. 6.

MOSTOVI

Isušivanjem vode i zatrpavanjem opkopa, drveni i kameni mostovi koprivničke utvrde izgubili su svoju funkciju, ali i Koprivnica gubi mnogo od svog vizualnog i vedutnog identiteta rušeći postojeće mostove.

SVJETILJKE

Početak 20. st. sve do 1925. godine, plinsko svjetlo je na koprivničke ulice dopiralo iz četverokutnih, staklenih svjetiljki - kandelabera, a tada ih zamjenjuju s 3 oblika metalnih lampi:

- a) lirom na rondeli glavnog trga, smještenoj na oblom, kamenom, profiliranom postolju
- b) okruglom svjetiljkom visećih ukrasa
- c) lučnom, elegantnom svjetiljkom, izvijene, organičke dekoracije

CIMERI

Unazad nekoliko godina mnogi dućani i ugostiteljski objekti vraćaju se starom, atraktivnom načinu obilježavanja svojih prostora metalnim, dekorativnim cimerima koji svojim ažuriranim kovanim formama upućuju na karakter radionice, a ujedno su i zanimljivi primjeri umjetničkog obrta.

OGLASNI STUPOVI

Na Zrinskom trgu nedavno su postavljena 2 okrugla oglasna stupa, koja, iako u potpunosti ne slijede izgled prijašnjih (visina je snižena, a dekorativni vijenac ispod kupole pojednostavljen), uspješno ih zamjenjuju.

BUNARI

Koprivnica obiluje mnoštvom bunara. Nalazimo ih u privatnim dvorištima, ali i u javnim prostorima gdje su redovito zapušteni. Natkriveni su drvenim ili češće metalnim i žičanim košarama. Zadržani su u velikom broju i kao takve trebali bismo ih sačuvati.

TENDE

Četvrtaste, napete tende koje možemo vidjeti jedino na starim razglednicama iznenađuju suvremenošću dizajna, uključujući i estetske i tehničke kvalitete. Vraćajući ih u gradske prostore, približili bismo se visokim estetskim zahtjevima modernog oblikovanja.

POPLOČENJE

Taj građevni element tople, crvenkaste boje toliko tipičan i čest u podravskim krajevima gotovo je nestao s koprivničkih ulica. To se donekle može opravdati mekoćom i lomnošću materijala, međutim usprkos tome trebalo bi ih vratiti kao tradicionalan materijal na pojedine dijelove pločnika.

JAVNA PLASTIKA

Javnu plastiku Koprivnice (izuzev modernih skulptura nastalih poslije II. svj. rata) čini Kugin spomenik - 5 sakralnih, baroknih skulptura iz 17. i 18. st. postavljenih na Trgu L. Brozovića, zatim skulptura Sv. Ivana Nepomuka koja je krasila Sjeverni most - jedan od ulaza u tvrđavu i skulptura Tužnog Krista na visokom postamentu ispred gradske bolnice. Sve skulpture iako velikih umjetničkih vrijednosti, neprimjereno su prezentirane i u izuzetno su lošem stanju. Nužno ih je hitno sanirati kako bi se zaštitile od daljnjeg propadanja.

BILJEŠKE:

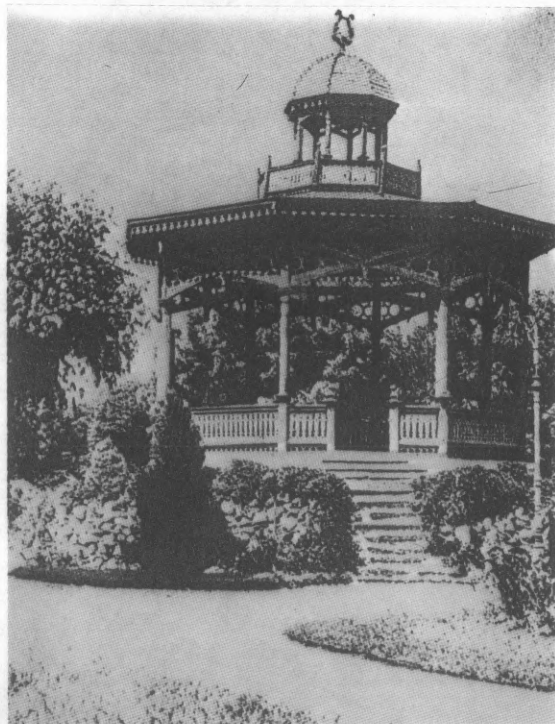
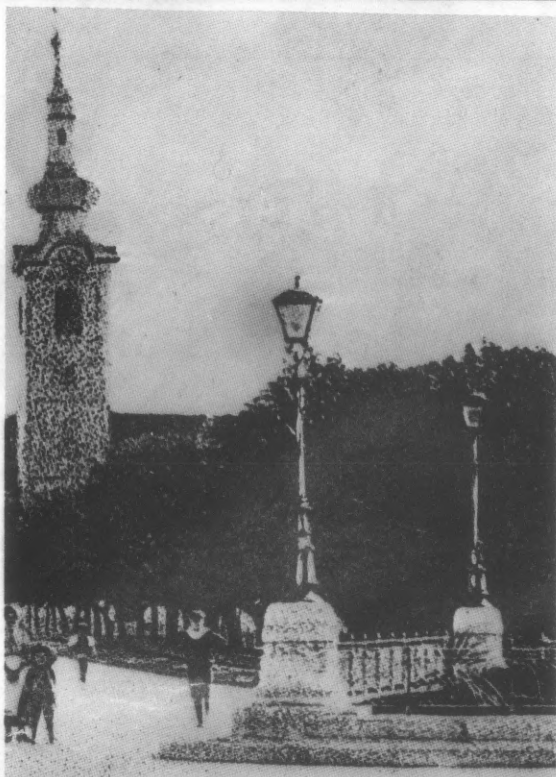
- 1 - A. Mutnjaković: *Endemična arhitektura*, ČIP - 1974, 258, str. 9-10
- 2 - J. Neidhardt: *Baština i novo*, Arhitektura, 1972, 116, str. 1

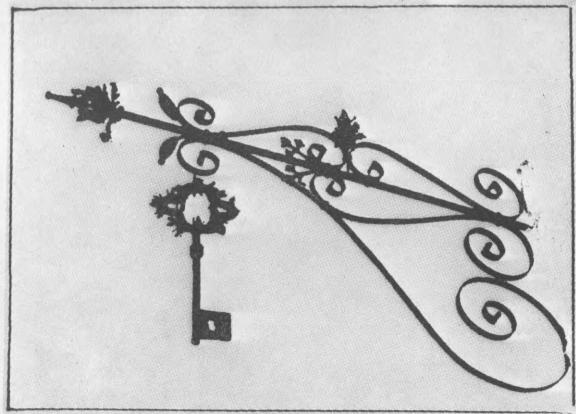
Sl. 1 Rondela na zapadnoj strani Zrinskog trga

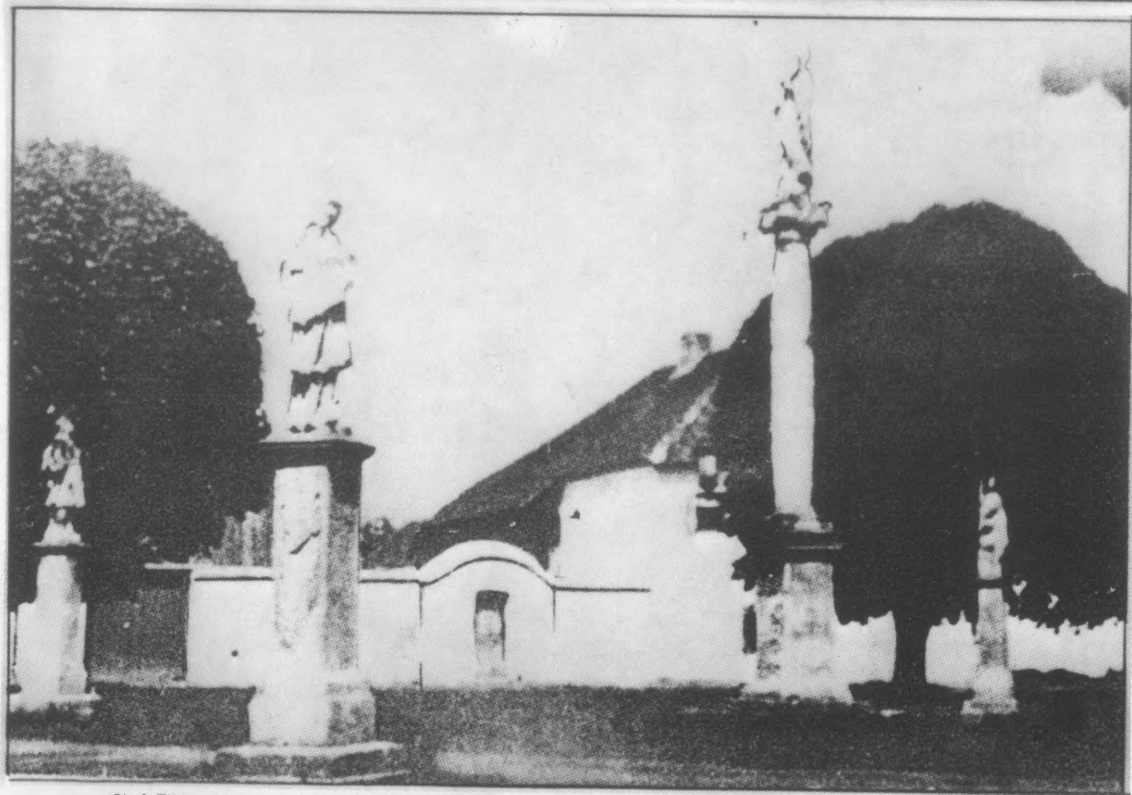
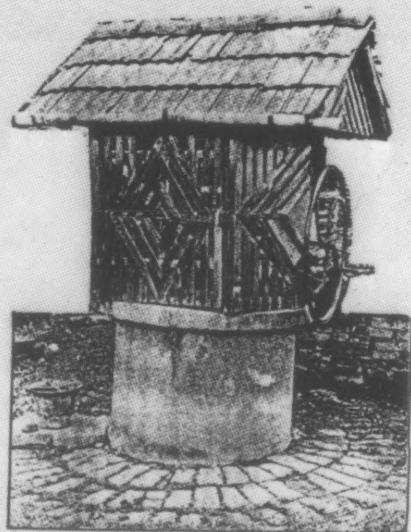
Sl. 2 Istočna rondela početkom 20. st.

Sl. 1 Plinski kandelabri u upotrebi do 1925. god. Sl. 2 Dobro očuvan paviljon Sl. 3,4 Tri oblika metalnih, električnih svjetiljki

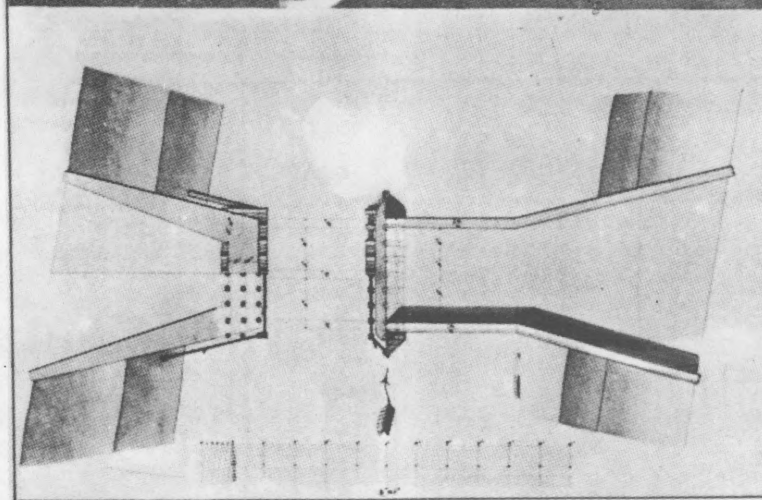
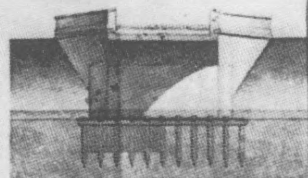
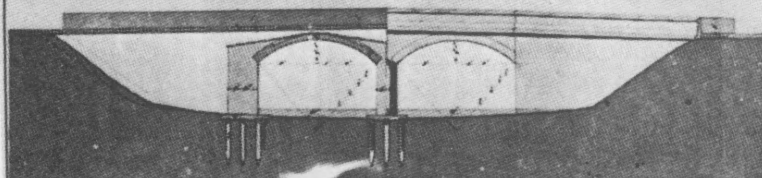

Sl. 1 Kovana ulazna vrata u Nemčićevoj ulici Sl. 2 Bravarski cimer od kovanog željeza Sl. 3 Četvrtaste (medičarske) tende Sl. 4. Izgled oglasnog stupa početkom 20. stoljeća

Sl. 1 Zidani barokni portal   Sl. 2 Dvorišni bunar   Sl. 3 Barokni pilovi na Trgu L. Brozovića

Plan der neu zu erbauenden gewölbten Brücke über den Stadt-Graben zu Lipowitz.

*Entworfen bei der König. ung.
Landes- u. Bau-Direction
im Monat December
ad 1800m 20/2*

Sl. 1 Sjeverni kameni most - glavni ulaz u tvrđavu Sl. 2 Opeka - tradicionalno gradsko popločenje
Sl. 3 Drveni most na južnom ulazu u grad